

**СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ
ЕТНОСИМВОЛІВ
(на матеріалі німецької мови)**

Стаття присвячена дослідженню різних аспектів вивчення німецьких етносимволів: семіотичного, літературознавчого, когнітивного та лінгвокультурного. Розглянуто спільні властивості та основні відмінності етносимволу, мовного знаку, метафори, метонімії, алегорії та концепту; обґрунтовано ефективність використання лінгвокультурного підходу до вивчення зазначеного міждисциплінарного поняття.

Ключові слова: етносимвол, концепт, метафора, метонімія, алегорія, лінгвокультурологія.

Ящик Н.Р. Современные лингвистические подходы к изучению этносимволов (на материале немецкого языка). *Статья посвящена исследованию различных аспектов изучения немецких этносимволов: семиотического, литературоведческого, когнитивного и лингвокультурного. Рассмотрены общие свойства и основные отличия этносимвола, языкового знака, метафоры, метонимии, аллегории и концепта; обосновано эффективность использования лингвокультурного подхода к изучению данного междисциплинарного понятия.*

Ключевые слова: этносимвол, концепт, метафора, метонимия, аллегория, лингвокультурология.

Yashchik N.R. Modern linguistic approaches to the study of ethnic symbols (based on the German language). *The article outlines the different aspects of study of German ethnic symbols: semiotic, literary, cognitive and lingvocultural. In the article have been viewed the common features and basic differences between the ethnic symbols, linguistic sign, metaphor, metonymy, allegory and concept and proved the effectiveness of using lingvocultural approach to the study of these interdisciplinary units. Each ethno-cultural community has its own symbols, which should be called ethnic symbols. Ethnic symbols are the structural and semantic units of language, that reflect in their semantics socio-cultural characteristics, stages of development, worldview of particular ethnic community and represent the state and trends of the language development. The semantics of symbol-words is characterized for implicit: the existence of a symbolic background, that indicates the value of the designated ethno-cultural concepts, and symbolic competence of speakers, which determines the frequency of use, interpretation of words of certain lingvo-society. Lingvocultural consideration of ethnic symbols makes it possible to understand the relationship of words and other linguistic units, to formulate a model of ethno-cultural consciousness of the folk and the role of language in the formation of the ethnic mentality, national picture of the world.*

Key words: ethnic symbol, concept, metaphor, metonymy, allegory, lingvoculturology.

Кожна етнокультурна спільнота має свої символи, які доцільно називати етносимволами. Етносимвол розглядаємо як структурно-семантичну одиницю мови, що фіксує у своїй семантиці соціокультурні особливості, етапи розвитку, світосприйняття певної етнічної спільноти, стан та тенденції розвитку мови. У сучасному мовознавстві є декілька підходів до вивчення етносимволів: семіотичний (Ю. М. Лотман, Ч. С. Пірс, Ц. Тодоров, Р. Якобсон), літературознавчий (С. С. Аверінцева, А. Бєлий, О. Ф. Лосєв), когнітивний (О. О. Сєліванова, О. С. Кубрякова, Дж. Лакофф, О. В. Шелєстюк) та лінг-

вокультурний (В. А. Маслова, В. М. Телія, Н. Д. Арутюнова, В. І. Карасік, А. Вежбицька, О. П. Левченко).

Незважаючи на велику кількість праць зазначеної тематики у сучасних лінгвістичних студіях відсутнє однозначне трактування зазначеного поняття (на це вказують Ю. С. Степанов, В. О. Сиротіна, Є. В. Шелестюк), як і немає одного загальноприйнятого методу дослідження цього мовного явища. Вивчення зазначеного аспекту наблизить нас до розуміння особливостей символів у мові та дасть можливість встановити спектр ефективних підходів до їх вивчення. У цьому полягає **новизна та актуальність** нашого дослідження. **Об'єктом** вивчення нашої роботи стали німецькі етносимволи, а **предметом** – семіотичний, літературознавчий, когнітивних та лінгвокультурний підходи вивчення етносимволів. **Мета дослідження** полягає у загальному розгляді існуючих лінгвістичних підходів до вивчення символів; аналізі ізо- та аломорфних рис етносимволу та інших понять (мовного знаку, метафори, метонімії, алегорії, концепту) та встановленні ефективного методу дослідження цього міждисциплінарного явища.

Семіотика розглядає етносимвол як різновид знаку, проміжний елемент вербальних та невербальних текстів культури. Одним із перших взаємозв'язок символу та мовного знака ґрунтовно досліджував Ф. де Соссюр. Він вважав, що символ має білатеральну знакову структуру та є уявленням про певні предмети, явища дійсності, яке викликає в нашій свідомості його звукова форма. Це уявлення має ментальний характер і базується на асоціативних взаємозв'язках, які і утворюють значення слова.

Відмінність між мовним знаком і символом науковець вбачав у різниці між планом вираження та планом змісту. Ф. де Соссюр зазначав, що кожне слово є мовним знаком, кожний знак має формальну та змістову сторону. Дві сторони знака взаємопов'язані і не можуть існувати одна без одної [12, 157]. Наприклад, слово «*Brot*» має формальну сторону, яка відображається в його фонетичній складовій: сполучення звуків b-r-o-t, і змістову сторону, що вказує на певний об'єкт дійсності (продукт харчування). Змістова сторона символу сама стає знаком, який вказує на зовсім інший абстрактний зміст: слово «*Brot*» стає символом і означає «*Gehalt*» і «*Lebensunterhalt*»: *in hartes/schweres Brot, überall sein Brot finden, er hat sich ehrlich sein Brot erworben*.

Датський лінгвіст Л. Ельмслев вважав, що тільки мовні знаки можна розділити на елементарні одиниці (фонетичні, семантичні, синтагматичні), що утворюють комплексні знакові структури. Слова-символи навпаки є елементарними, неподільними одиницями, в яких план вираження відповідає певному плану змісту [15, 113-114].

Основною ознакою, яка об'єднує мовний знак і етносимвол, є їхня функція позначати предмети та явища дійсності. Однак саме від типу зв'язку між денотатом і сигніфікатом полягає відмінність між цими поняттями, оскільки символ у своїй семантиці несе більше смислове навантаження, ніж знак. Мовні знаки є відносно сталими частинами семіотичного процесу, даними, істинність яких не потребує перевірки. Етносимволи, навпаки, можна порівняти з театралізованими зображеннями, зміст яких кожен розуміє по-

своєму. Андрій Бєлий порівнює розуміння символу з виноградом, щоб оцінити його смак, потрібно зробити вино [2, 113]. Е. Кассіерер зазначав, що знаки позначають щось та є елементами фізичного світу, тоді як символи визначають щось і належать до образної дійсності [14, 381]. Тому значення символу не можна зрозуміти раціональним шляхом, наочно-чуттєвим пізнанням світу, а лише сприйняти і відчутти за допомогою інтуїції, досвіду, розуміння національного світогляду кожного народу. Крім того, знак і етносимвол виконують різні функції: знак вказує, повідомляє про щось, що неодмінно пов'язано з певними часовими та просторовими характеристиками, а символ відображає та позначає предмети та явища дійсності, які ми часто не можемо безпосередньо сприйняти, а тільки зрозуміти за допомогою асоціативного та абстрактного мислення. І хоч етносимвол має спільні властивості зі знаком, не кожний мовний знак є етносимволом. До знакової природи етносимволу додається етнокультурний компонент, який не є предметом вивчення семіотики.

Літературознавчий підхід передбачає дослідження символу як художнього засобу для вираження емоцій та цінностей. Сферою використання художніх символів є поезія та проза, вони можуть відображати особистий досвід письменника, виникати спонтанно та мати символічне значення тільки для певної групи людей. Тому не кожний художній символ є етносимволом, а також не кожний етносимвол можна зустріти в художній літературі. Слова-символи часто ототожнюють з різними видами художніх засобів, зокрема з метафорою, алегорією та метонімією.

Метафорі притаманний оказіональний характер утворення, автор використовує її для оцінки зовнішніх властивостей предмету, рис характеру людини. Етносимвол має усталене значення, яке формується внаслідок частого вживання, він позначає певне поняття, не оцінюючи, а констатуючи його. Розглянемо слово *das Schwein*, у семантичній структурі якого поєдналися метафора та символ:

- 1) *wegen seines Fleisches als Haustier gehaltener Paarhufer;*
- 2) *unsauberer oder unanständiger, moralisch minderwertiger Mensch;*
- 3) *Symbol der Schmutzigkeit, Unsauberkeit, Unanständigkeit;*
- 4) *Symbol des Glückes*

З поданого прикладу зрозуміло, що в другому значенні актуалізується метафорична транспозиція, слово може вживатися для характеристики неохайної та непорядної людини: *einen Dreck hat das **Schwein** hinterlassen!, du benimmst dich wie ein **Schwein***. У третьому значенні *das Schwein* символізує саме поняття «неохайність», «недбалість» та «непорядність» без вказівки на особу: *Riesenschwein, Schweinhund, schweinisch, Schweinekram*. Свиня для німців є також символом родючості та щастя: *Schwein muss man haben, ein Schwein hat der Kerl!* Останнє значення пов'язано з давньою німецькою традицією, віддавати свиню тій людині, яка програвала змагання. Таким чином, особа отримувала «приз», нічого для цього не зробивши. Тому ми погоджуємося з думкою Н.Д. Арутюнової, яка зазначала, що в основі метафори та символу лежить образ, однак, перехід від образу до метафори відбувається на семантичному рівні, а перехід до символу пов'язаний з екстралінгвістичними факторами [1, 25].

Не можна також ототожнювати метонімію та етносимвол. Метонімічна транспозиція відбувається внаслідок перенесення одного предмета або групи об'єктів на інший предмет або групу на основі суміжності. Метонімія використовується автором для підсилення зорового сприйняття твору, як засіб непрямой характеристики явища: *ein voller Bauch studiert nicht gern* у значенні *ein satter Mensch ist träge und denkfaul*. Символ також може утворюватися на основі метонімічної транспозиції смислів: *der Augapfel – S. des Wertes, des Kostbaren (etw. wie seinen Augapfel hüten)*, *die Galle – S. für Ärger und schlechte Laune, der Bitterkeit Galligkeit (Gallenpatron, Honig und Galle; Honig im Munde, im Herzen, gallig)*, однак символ відрізняється від метонімії притаманними йому властивостями та ширшим функціональним призначенням.

На відміну від етносимволу, ключовим моментом алегоризації є абстрактне поняття, для вираження якого використовуються конкретні мовні засоби [9, 205-206], Тому цей процес є «штучним» або довільним, коли план вираження та план змісту між собою не пов'язані.

Алегорія використовується авторами літературних творів для кращого розкриття певного образу та поняття, тому для декодування алегорії використовується логічне мислення, її значення має бути чітким та зрозумілим. У якості етносимволу може виступати будь-яка річ чи явище навколишньої дійсності, зовнішні та фізичні властивості, етнокультурне призначення яких, стають основою символізації. Етносимвол є багатозначним поняттям, його значення не можна декодувати простим зусиллям розуму, в нього потрібно «вжитися» [15, 25]. На думку А.В. Ледньова, для символу характерною є «повноцінна значущість предметного плану, його матеріальна фактура, чого немає і не може бути в алегорії» [7, 30]. У німецькій мові «*die Schlange*», як алегорія, позначає підступну людину: *eine Schlange an seinem Busen nähren*, дуже часто змія уособлює хитру жінку: *sie ist eine listige Schlange, so eine gemeine, heimtückische, hinterlistige Schlange!*. Символ «*die Schlange*» може мати декілька значень:

- **Länge** – *schlangenförmig, eine lange Schlange von Fahrzeugen;*
- **Schnelligkeit, Wendigkeit** – *sich wie eine Schlange wenden;*
- **Böse** – *Schlangengift ist böse genug, eine falsche Zunge hat mehr betrug;*
- **ewiger Kreislauf** – *da beist sich die Schlange in den Schwanz.*

Образ змії, яка обвила чашу став символом медицини *Der Askulapstab mit der Schlange gilt als Symbol ärztlicher Kunst*. У цьому прикладі символ часто поєднується з персоніфікацією, порівняймо також образ богині Феміди, жінки із зав'язаними очима, терезами в руці, яка стала загальноприйнятим символом правосуддя. Однак, не слід категорично протиставляти алегорію та символ один одному. Якщо розглядати зазначені поняття у певному контексті, зокрема у байках, казках про тварин, загадках та притчах, то розрізнити ці поняття буде складно, оскільки в основі кожного лежить образ.

Враховуюючи спільні та відмінні риси між етносимволом та іншими художніми засобами, ми вважаємо, що символ не є тропом, оскільки діапазон його значень значно ширший, він формується не на семантичному рівні, а пов'язаний з соціокультурними особливостями певної мовної спільноти.

Тому використання виключно латературознавчого підходу до дослідження символів не дасть можливості повною мірою встановити етнокультурну специфіку етносимволів.

Когнітивний підхід. Когнітивна лінгвістика вивчає не лінгвістичні особливості лексем, а відображення в них специфіки сприйняття та концептуалізації мовцем навколишньої дійсності, механізми опрацювання та передачі індивідуального та етнокультурного досвіду засобами мови. Етносимвол розглядають, як один із багатьох механізмів вербалізації смислів, тому його вивчення відбувається принагідно.

Основне завдання когнітивної лінгвістики полягає у вивченні природи концепту. Концепт – це «оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, всієї картини світу, відображеної в психіці людини» [6, 7]. Незважаючи на те, що етносимвол і концепт є відображеннями універсальних знань про світосприйняття певної мовної спільноти та відповідно виступають способами концептуалізації та категоризації позамовної дійсності, ці поняття не є тотожними. Ми підтримуємо положення В. І. Карасіка [4, 166], І. М. Серебрянської [11, 88-92] та О. В. Єлісєєвої [3, 100-105] про те, що концепт є ширшим поняттям, ніж символ, оскільки символічний компонент може входити до складу концептів. В. В. Колесов називає символічний компонент межею концепту, обов'язково присутньою в його структурі як елемент, внесений культурою, що реалізується в певних моментах спілкування [5, 36].

Зазначимо, що під час проведення асоціативного експерименту з німецькими респондентами, який мав на меті встановити основні етносимволи німецької культури, опитані віднесли до символів Німеччини слова: *Freiheit, Qualität, Ordnung, Pünktlichkeit*, які, на їхню думку, мають символічне значення. Однак ці поняття водночас можна кваліфікувати концептами, оскільки вони мають широкий етнокультурний контекст і формують концептосферу німецького народу. Такі валоративно значущі ментальні утворення, в яких відбувається об'єднання концепту та символу, М. Шварц та А. М. Приходько називають *символічними концептами або концептосимволами* [18; 14, 88].

Проміжне положення етносимволу між мовним знаком, тропами та концептом вказує на його лінгвокультурну специфіку.

Лінгвокультурологія визначає етносимвол базовою одиницею культури; репрезентантом ментальної інформації, відображенням особливостей національної мовної свідомості, тому він є одним із способів концептуалізації та структурування дійсності. Етносимволи є своєрідними ретляностями історично значимих смислів, архетипних образів, вони передають значення слова з урахуванням його використання в національних культурних контекстах і таким чином слугують формуванню національної свідомості народу загалом, та кожного індивіда зокрема. Лінгвокультурологія досліджує місце символу в системі цінностей, історії, традиціях певної мовної спільноти. До методів лінгвокультурології традиційно відносять всю сукупність аналітичних прийомів, операцій та процедур, які використовуються для аналізу взаємозв'язку мови та культури [8, 34]. Лінгвокультурний підхід до вивчення етносимволів використовується для вирішення таких завдань:

1. Дослідити вплив культури на формування символічного значення слова. Наприклад, *die Taube* є загальноприйнятим символом миру, але у німецькій мові до нього додається значення надмірної поступливості та поміркованості, тому *die Taube* позначає *jemand, der für eine gemäßigte, nicht militante, nicht radikale Politik eintritt, der immer kompromissbereit ist*. Для українців голуб – символ подружньої вірності, кохання: *любитися як голуби*. Декодування зашифрованого в символі повідомлення здійснюється за допомогою фантазії, асоціативних взаємозв'язків. Домінантну роль у цьому процесі відіграє етнокультурний досвід мовця. О. О. Селіванова у цьому аспекті говорить про існування імпліцитної інформації, спільної для співрозмовників інформація, що додається до змісту вербального повідомлення й дає змогу оптимізувати його сприйняття та розуміння [10, 34]. Тому, процес формування семантики етносимволів безпосередньо пов'язаний з особливостями соціокультурного життя певної мовної спільноти.

2. Встановити, до якої частини значення мовного знака прикріплюються «культурні символічні смисли». Традиційно в семантичній структурі мовної одиниці виокремлюють денотат, сигніфікат та конотат. Аналізуючи сигніфікативну складову етносимволу *die Autobahn*, можна визначити його основне значення (ядерну ознаку) – *Schnellstraße, die kreuzungsfrei und zwei- oder mehrspurig nur für bestimmte Kraftfahrzeuge zugelassen ist*: де гіперсема – «*Schnellstraße*», а гіпосема – всі інші характеристики. Денотат та ядро сигніфікату відображають характерні ознаки понять, на основі яких можуть утворюватися нові значення слова, в тому числі символічні семи. Слово *die Autobahn* імплікує з великою ймовірністю наступні семантичні ознаки: *achtspurig, befahren, deutsch, geplant, gesperrt, mautpflichtig, nah, neu, österreichisch, parallel, rollend mehrspurig* та ін. Відповідно на рівні сильного імплікаціоналу сформувалися наступні символічні значення:

- **Verkehr:** *Autos, Verkehrsanbindung, LKW's, Transport, Fahrzeuge, Laster, Pkw;*
- **Breite:** *acht-, zwei- sechs-, vier-, mehrspurig, breit;*
- **Verbindung:** *Anschlußstelle, nah, weit;*
- **Geschwindigkeit:** *schnell, kein Tempolimit, Tempo, Schnelligkeit, Höchstgeschwindigkeit;*
- **Verkehrsblockierung:** *Stau, überfüllt, gesperrt, verstopft, blockiert.*

Слабкий імплікаціонал містить ознаки предмета, які лежать на периферії семантичної структури поняття. Ці значення були важливими в певний період розвитку суспільства, входили до складу змістового ядра, але з часом втратили свою домінантність. Будівництво автобану стало важливою частиною німецької історії та економічного розвитку, тому його називали “größte Arbeitsbeschaffungsmaßnahme nach der Wirtschaftskrise” та “geniale Verkehrsplanung”. Відповідно на рівні слабого імплікаціоналу сформувалося додаткове значення: **Entwicklung:** *Innovation, keine Schlaglöcher Infrastruktur, Wachstum, Macht, ausgebaut, dichtes Netz. Baustelle.*

Однак, процес будівництва тісно пов'язаний з націонал-соціалістами, автобани часто називали *Straßen des Führers* та *Kriegsvorbereitungsmaßnahme*, тому слово отримало негативну семантику *Krieg, Hitler*.

Доповнюючи значення слова *die Autobahn* емотивними семами, варто зазначити, що конотація цього слова пов'язана також з такими поняттями як **Stolz, Sauberkeit, Schönheit** та **Freiheit**: *Autobahnen auch der Welt schönste Straßen sein, der edelste Schmuck der edlen deutschen Landschaften... Nicht Straßen sollen entstehen, sondern Kunstwerke (Ameli Winther)*. А також з нещасними випадками та смертями, які часто трапляються на автобані: **Unfälle** – *Raser Menschenleben, Massenkarambolage*.

Визначення механізмів утворення символічного значення слова дає можливість зрозуміти специфіку світосприйняття мовної спільноти та особливості формування, розвитку культури.

3. Визначити, чи усвідомлюють носії мови символічні значення слова, тобто чи існує насправді культурно-мовна, власне символічна, компетенція: природне володіння мовною особистістю установками культури, процесами формування та сприйняття мовлення [8, 31] Зазначене завдання можна реалізувати за допомогою використання *асоціативного експерименту*. В лінгвістиці цей метод використовують для дослідження асоціативної структури свідомості індивіда та етносвідомості шляхом виявлення мовних реакцій на слова- чи словосполучення-стимули: «рефлекторних тимчасових зв'язків відчуттів, образів, понять та їхніх позначень у ментальному лексиконі носіїв мови» [10, 34]. Зокрема, в опитаних німців червоний колір, крім позначення прапора *Flagge (2)* асоціюється з: *Blut (2), Liebe, Rosen, Freude, Kommunismus, Feuerwehr, Teufel, Ferrari, Mütze, Stier*; чорний – з журбою та смертю: *Trauer (2), Tod*; вугіллям і Рурською областю: *Kohle, Feuer, Ruhrpott*; ніччю і темрявою: *dunkel, Nacht, Farbe*; з кавою – *Kaffee* та настроєм – *Stimmung*.

На нашу думку, результати, отримані внаслідок проведення такого експерименту, дають можливість не тільки встановити особливості вербальної пам'яті, ментального лексикону, культурних стереотипів, а й відобразити специфіку світобачення відповідного етносоціуму.

4) Встановлення особливостей системи символів німецької мови (сукупність основних символів культури), що передбачає проведення компонентного аналізу словникових дефініцій; когнітивно-семантичного аналізу, який полягає у вивченні семантичної структури етносимволів; лексико-семантичного аналізу етносимволів для встановлення їх тематичних груп; морфологічного аналізу з метою визначення частин мови та видів словотвору, які актуалізуються в утворенні етносимволів.

Отже, специфіку функціонування етносимволів в конкретному етносоціуму важко встановити лише за допомогою лінгвістичних та літературознавчих методів. Семантика слів-символів характеризується імпліцитністю: існуванням символічного фону, який вказує на етнокультурне значення позначуваного поняття, та символічної компетенції мовців, від якої залежить частота використання, інтерпретації слів-символів певного лінгвосоціуму. Розгляд асоціативної реакції носіїв мови дає можливість зрозуміти зв'язок слова з іншими мовними одиницями та контекстами, сформулювати модель етнокультурної свідомості народу та визначити роль мови в процесі формування етнічного менталітету, національної картини світу. Тому, лінгвокульту-

турний підхід, вважаємо, одним із ефективних методів вивчення етносимволів, як засобів маніфестації культури, репрезентаторів національних знань і морально-етичних цінностей німецького суспільства

Список літератури

1. Арутюнова Н. Д. Теория метафоры / Н. Д. Арутюнова. – М., 1990. – С. 1-45.
2. Белый А. Символизм как миропонимание / А. Белый. – М.: Республика, 1994. – 528 с.
3. Елисеева О. В. Замещающая функция символа как критерий выделения символического наполнения концептов / О. В. Елисеева // Известия Рос. гос. пед. ун.-та им. А.И. Герцена. Аспирантские тетради. – СПб., 2008. – № 24 (55). – С. 100-105.
4. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке / В. И. Карасик // Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – С. 205.
5. Колесов В. В. Концепт культуры: образ – понятие – символ / В. В. Колесов // Вестник СПбГУ / гл. ред. Т. В. Семенова. – 1992. – Серия 2. – Вып. 3. – № 16. – С. 30-40.
6. Кубрякова Е.С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики / Е.С. Кубрякова // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – № 1. – С. 6-17.
7. Леднев А. В. Русский символизм / А. В. Леднев // Русская литература серебряного века. – М., 1997. – С. 27-37.
8. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М.: Академия, 2004. – 208 с.
9. Ризель Э. Г. Стилистика немецкого языка / Э. Г. Ризель. – М.: Высшая школа, 1975. – 316 с.
10. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
11. Серебрянская И. М. Символический компонент у структуре концепту «лелека» (на материале творч. М. Стельмаха) / И. М. Серебрянская // Лингвистичні дослідження: зб. наук. праць / за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко. – Харків, 2008. – Вип. 26. – С. 88-92.
12. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики / Ф. де Соссюр; рус. пер. А. М. Сухотина. – М., 1933. – 272 с. – С. 79.
13. Степанов Ю. С. Константы / Ю. С. Степанов // Словарь русской культуры. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.
14. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
15. Шеллинг Ф. Философия искусства / Ф. Шеллинг. – М.: Мысль, 1966. – 496 с 110с.
16. Deichmann C. Symbolische Politik und politische Symbole. Dimensionen politischer Kultur / Carl Deichmann. – Schwalbach / Ts.: Wochenschau-Verl., 2007. – 61 S.
17. Hjelmslev L. Prolegomena to a Theory of Language / Louis Hjelmslev; translated by Francis J. Whitfield. – Madison: University of Wisconsin Press, 1969. – 144 S.
18. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik / Monika Schwarz. – Tübingen, Basel: Francke, 1996. – 238 S.

References

1. Arutyunova, N. D. (1990) Teoriya metafory. M. – 1-45
2. Belyi, A. (1994) Simvolizm kak miroponimanie. M.: Respublika – 528.
3. Eliseeva, O. V. (2008) Zameshchayushchaya funktsiya simvola kak kriterii vydeleniya simvolicheskogo napolneniya kontseptov // Izvestiya Ros. gos. ped. un.-ta im. Gertsena A. I. Aspirantskie tetradi. – № 24 (55). – 100-105.
4. Karasik, V. I. (2002) Kul'turnye dominanty v yazyke // Yazykovoii krug: lichnost', kontsepty, diskurs. – Volgograd: Peremena – 205.
5. Kolesov, V. V. (1992) Kontsept kul'tury: obraz – ponyatie – simvol // Vestnik SPbGU / gl. red. T. V. Semenova. – Seriya 2. – Vyp. 3. – № 16. – 30-40.
6. Kubryakova, E.S. (2004) Ob ustanovkakh kognitivnoi nauki i aktual'nykh problemakh kognitivnoi lingvistiki // Voprosy kognitivnoi lingvistiki. – № 1. – 6-17.
7. Lednev, A. V. (1997) Russkii simvolizm // Russkaya literatura serebryanogo veka. – M. – 27-37

8. Maslova V. A. (2004) Lingvokul'turologiya : ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenii.– M. : Akademiya – 208.
9. Rizel', E. G. (1975) Stilistika nemetskogo yazyka. – M. : Vysshaya shkola – 316
10. Selivanova, O. O. (2006) Suchasna lingvistika : terminologichna entsiklopediya. – Poltava : Dovkillya-K. – 716.
11. Serebryans'ka, I. M. (2008) Symvolichnyy komponent u strukturi kontseptu «leleka» (na materialii tvoriv M. Stel'makha) // Lihvistychni doslidzhennya : zb. nauk. prats' / za zah. red. prof. L. A. Lysychenko. – Kharkiv. – Vyp. 26. –88-92.
12. Sosyur, F. de. (1933) Kurs obshchei lingvistiki; rus. per. A. M. Sukhotina. – M. – 272
13. Stepanov, Yu. S. (1997) Konstany // Slovar' russkoi kul'tury. – M. : Shkola «Yazyki russkoi kul'tury». – 824.
14. Prykhod'ko, A. M. (2008) Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvno-dyskursyvniy paradyhmi lihvistyky – Zaporizhzhya : Prem»yer. – 332.
15. Shelling, F. (1966) Filosofiya iskusstva. – M. : Mysl'. – 496.
16. Deichmann, C. Symbolische Politik und politische Symbole. Dimensionen politischer Kultur / Carl Deichmann. – Schwalbach / Ts. : Wochenschau-Verl., 2007. – 61 S.
17. Hjelmslev, L. Prolegomena to a Theory of Language / Louis Hjelmslev; translated by Francis J. Whitfield. – Madison : University of Wisconsin Press, 1969. – 144 S.
18. Schwarz, M. Einführung in die kognitive Linguistik / Monika Schwarz. – Tübingen, Basel: Francke, 1996. – 238 S.

Стаття надійшла до редакції 7.10.2016 р.